

Trzecim sposobem ulepszania gospodarki wodnej w tym kraju są trawopolne systemy w rolnictwie. Kultury lucerny pastewnej i traw koniczynowych przyczyniają się do przemiany bezstrukturalnej południowo-morawskiej gleby (piaski i il) w strukturalną glebę urodzajną, powstrzymującą szybki odpływ wód

i zachowującą wilgoć dla roślin tam, gdzie jej najwięcej potrzebują, tj. u korzeni.

W ten sposób stopniowo zmienia się oblicze Moraw południowych, które, jak powiedzieliśmy na wstępie, mogły stać się pustynią, gdyby obecny ustrój w Czechosłowacji nie zdecydował się temu zapobiec.

Emil Waňke-Dąbrowski

Z ŻYCIA KULTURALNEGO

Panteon czeskiego piśmiennictwa narodowego. Były klasztor OO. Premonstratów na Strahowie w Pradze, założony przez Przemysłidów przed 800 laty, zalicza się do najbardziej cennych zabytków kulturalnych czzechosłowackiej stolicy. Klasztor ten był ostatnio przez dwa lata odrestaurowywany, aby stać się pomnikiem narodowej kultury czeskiej. W toku nader kosztownej adaptacji odkryte zostały pierwotne fundamenty romańskiego klasztoru, który na przestrzeni wieków ulegał kilkakrotnie zniszczeniu, ale zawsze był odbudowywany, w końcu w stylu barokowym. W dniu 9 maja rb., w dniu czzechosłowackiego święta narodowego, w starym klasztorze otwarty został wspaniały ośrodek kulturalny, łączący wiekową tradycję narodową z współczesnym dorobkiem kulturalnym. Jest to niejako panteon czeskiego piśmiennictwa od najstarszych czasów, zwłaszcza zaś od czasów Rzeszy Wielkomorawskiej. Oglądać tu można początki krajowego piśmiennictwa, a następnie rozwój kultury czeskiej, odzwierciedlający się w starych legendach, kronikach, pieśniach świeckich i satyrach już z czasów przedhusyckich. Husytyzm, piśmiennictwo Braci Czeskich, a następnie dzieła Jana Amosa Komenskigo zajmują tu specjalne miejsce. Następnym działem wystawy, któremu poświęcono również dużo uwagi, jest okres czeskiego Odrodzenia na przełomie XVIII i XIX w. Dużo miejsca poświęcono klasykom czeskiej literatury z połowy XIX w. W skrócie następnie zobrazowana zostaje patriotyczna postępową tradycją w dalszym rozwoju czeskiej kultury, a wreszcie

przejście do kultury nowej, kultury socjalistycznej.

Najcenniejszym skarbem Strahowa pozostaje biblioteka, znana na całym bodaj świecie, licząca 150.000 tomów i zawierająca nader cenne stare rękopisy i druki. Biblioteka kilkakrotnie była niszczona. Ostatnio w r. 1649, gdy wojska szwedzkie wywoziły z niej olbrzymie ilości cennych książek. Najznakomitszym rękopisem, znajdującym się w bibliotece, jest zapewne kodeks pergaminowy z r. 1220, zawierający kronikę kanonika Wincen-tego i opata Jarocha. Do nader cennych zabytków należy również łaciński ewangelizator z IX w. w pięknej romańskiej oprawie. W okresie międzywojennym biblioteka nie była rozszerzana i w ogóle poświęcano jej bardzo mało uwagi. Trzeba zaznaczyć, że cały kompleks klasztorny od dłuższego czasu zamieszkiwany był przez dziewięciu mnichów. Obecnie biblioteka została dokładnie przejrzana przez uczonych i uporządkowana. Poczynione też zostały zarządzenia architektoniczne, aby mogła objąć jeszcze 250.000 tomów, sprowadzonych do Pragi z innych zbiorów czeskich i morawskich, dzięki czemu na Strahowie powstanie ważny ośrodek badań literatury czeskiej. Tu mieć też będzie swoją siedzibę nowo założony Instytut Literatury Czeskiej.

Większe sale klasztorne przebudowane zostały dla przedstawień teatralnych i filmowych oraz dla różnych imprez literackich i muzycznych. Adaptacja Strahowa, zainicjowana przez wicepremiera Zdenka Fierlingera, przeprowadzona została przez zespół najznakomitszych cze-

chosłowackich uczonych i artystów. Wraz z robotnikami i technikami wytworzyli oni dzieło, które w zadziwiającej wielkości i blasku pokazuje piękno czeskiej kultury narodowej.

Zgon znakomitego czeskiego orientologa. Dnia 12 grudnia ub. r. zmarł w Pradze jeden z najznakomitszych czeskich uczonych, orientolog światowej sławy, profesor orientologii na Uniwersytecie Karola, Fryderyk Hrozný. Jest on przykładem uczonego, który na podstawie szczegółowych studiów językoznawczych i historycznych nie bał się wysnuwać odważnych wniosków. Starał się poznać rzeczy w ich najszerszych związkach i wniknąć w istotę problemów, którymi się zajmował, zwłaszcza jeśli chodzi o życie narodów Bliższego Wschodu w zaraniu dziejów kulturalnych tego regionu, tak bardzo ważnego dla późniejszego rozwoju europejskiej i światowej kultury w ogóle. Dużo z jego koncepcji, które wywołały swego czasu gwałtowne dyskusje i sprzeciwy, z biegiem czasu znalazło potwierdzenie, co świadczy o solidnych podstawach metody naukowej Hrozného i jego rozumowania.

Fryderyk Hrozný urodził się 6 maja 1879 r. w środkowo-czeskim miasteczku Lysa nad Łabą jako syn ewangelickiego proboszcza. Już w młodości interesowała go orientalistyka i w okresie studiów gimnazjalnych w Pradze, a później w Kolonie nad Łabą opanował prócz łaciny i greki podstawy języka hebrajskiego i arabskiego, zaś pod wpływem swego profesora historii Praszka, począł zajmować się pismem klinowym. Po krótkim pobycie na wydziale teologicznym Uniwersytetu Wiedeńskiego całkowicie poświęcił się orientalistyce i w r. 1901 był promowany na podstawie pracy o południowo-arabskich sabejskich napisach. W Berlinie studiował asyrologię pod kierunkiem F. Delitzscha i H. Wincklera. Po promocji studiuje w Londynie sumersko-babiloński epos o bogu Nirurcie, bierze udział w pracach wykopaliskowych w Palestynie i jako docent nadzwyczajny i bibliotekarz uniwersytetu wiedeńskiego

pisze doniosłe dzieło pt. „Zboże w starożytnej Babilonii“. Krótco przed wybuchem pierwszej wojny światowej rozpoczyna gorączkowe badania hetyckich napisów klinowych, odkrytych w Azji Mniejszej. W stosunkowo bardzo krótkim czasie udaje mu się pierwsze genialne odkrycie — odtworzenie języka hetyckiego oraz przeprowadzenie dowodu jego pokrewieństwa z językami indoeuropejskimi. Odkrycie to umożliwiło nowe oświetlenie historii Azji Mniejszej na przestrzeni 2000 lat przed n. e. W r. 1917 prof. Hrozný ogłosił gramatykę języka hetyckiego, stając się tym samym założycielem nowej dyscypliny naukowej: hetytologii.

W r. 1919 powołany zostaje Fryderyk Hrozný na stanowisko profesora Uniwersytetu Karola w Pradze. W tym czasie już w Wiedniu miał szereg swoich uczniów, jak np. zmarły profesor Uniwersytetu Wiedeńskiego W. Christian, czeski orientalista J. Rypka i i. Po wojnie prof. Hrozný prowadzi swe badania pisma klinowego i kieruje robotami wykopaliskowymi w Syrii i Azji Mniejszej. Znacznym jego sukcesem jest odkrycie archiwum kappadocko-asyryjskich kupców z miasta Kanesz na wzgórzu Kültepe. Z jego inicjatywy powstaje w Pradze w roku 1927 Instytut Orientalistyczny i w tym czasie rozpoczyna też wydawanie czasopisma naukowego „Archivum Orientale“.

Od r. 1927 prof. Hrozný poświęca się badaniom hetyckich hieroglifów. Doniosłe wyniki tych uciążliwych badań opublikował Hrozný w francuskim wydawnictwie „Les Inscriptions hittites hiéroglyphiques“. Następnie zaś zwrócił uwagę na napisy protoindyjskie, dochowane na pieczęciach, odkrytych w północno-zachodnich Indiach i stanowiących przez długi czas zagadkę, przed którą stali uczeni wielkich narodów zachodnich. Dzięki niepospolitej zdolności rozumowania i dzięki znajomości niemal wszystkich staroorientalnych pism, także na tym polu osiągnął prof. Hrozný poważne sukcesy i odczytał dużo znaków pisma tego narodu, żyjącego w In-

diach przed przyjściem Hindusów. Odkryć tych dokonał prof. Hrozný bezpośrednio przed drugą wojną światową. Po wojnie dokończył swe ostatnie wielkie dzieło — odczytanie napisów kreteńskich. Wyniki tych nader ciekawych badań nad tajemniczą kulturą kreteńską ogłoszone zostały w dziele „Les inscriptions crétoises“, wydanym w r. 1949.

Dzieło życiowe Fryderyka Hroznego objęte jest w jego książce pt. „Najstarsze dzieje Azji Przedniej, Indii i Krety“, która w języku czeskim ukazała się w czterech wydaniach poza wydaniem francuskim i niemieckim. Na podstawie swych odkryć i wyników badań, prof.

Hrozný w dziele tym daje obraz wzajemnego zaszewiania się starożytnych kultur w Azji Przedniej i określa dziejowe znaczenie działania różnych narodów. Jest to pierwsza próba syntezy dziejów i kultury rejonu, sięgającego od Krety i Grecji aż do rzeki Indu. Krótko przed śmiercią powołany został na członka nowo założonej Czechosłowackiej Akademii Nauk. Był też członkiem wielu zagranicznych towarzystw naukowych i często wykladał na uniwersytetach świata zachodniego oraz w Moskwie, gdzie praca jego była wysoko ceniona.

Emil Wańke-Dąbrowski